

Με ποιους τρόπους η έρευνα και ο αναστοχασμός μπορεί να συντελέσει στην λειτουργία του σχολείου ως κοινότητας μάθησης;

Σοφία Αυγητίδου

Καθηγήτρια Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.

<https://www.leafar.eu/>

Δομή εργαστηρίου (* με βάση το υλικό του LEAFAP)

- Το σχολείο ως κοινότητα μάθησης – τι σημαίνει;
- Προκλήσεις στην λειτουργία του σχολείου ως κοινότητας μάθησης και ο ρόλος του διευκολυντή /της διευκολύντριας (facilitator)
- Ο ρόλος της έρευνας και του αναστοχασμού - εισαγωγικά
- Μελέτη περίπτωσης
- Παραδείγματα ερωτημάτων – ερευνητικών εργαλείων – αξιοποίησης αποτελεσμάτων
- Ποια ήταν η διαφορά στην πορεία που προκάλεσε η έρευνα και ο αναστοχασμός στην κοινότητα – Ο ρόλος του διευκολυντή

Ορίζοντας τις επαγγελματικές κοινότητες μάθησης στην εκπαίδευση

- Μία **ομάδα** εκπαιδευτικών, στελεχών, φοιτητών/φοιτητριών που **αλληλεπιδρούν συστηματικά και συμμετέχουν σε μία συλλογική διαδικασία διερεύνησης και αναστοχασμού για τη βελτίωση των διδακτικών πρακτικών και της μάθησης των μαθητών και μαθητριών** (Kansteiner et al., 2023).
- Μια μορφή **σχολικής κουλτούρας** στην οποία αναμένεται η **συνεχής συνεργασία με εστίαση στην κριτική επεξεργασία των πρακτικών και στόχο την βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων** (Seashore, K.R., A.R. Anderson & E. Riedel (2003)).

Επαγγελματικές κοινότητες μάθησης (ΕΚΜ)

- ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΝΟΣ ΘΕΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΕΙ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΚΜ
- ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ
- ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
- ΣΥΛΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ
- ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ
- Η ΕΣΤΙΑΣΗ ΣΤΗΝ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
- **ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ**

Προκλήσεις στη δημιουργία και ανάπτυξη μιας ΕΚΜ

- Θεσμικό πλαίσιο (Έμφαση στις αξιολογικές διαδικασίες, εντατικοποίηση, γραφειοκρατία, πειθάρχηση)
- Κουλτούρα συνεργασίας; Ή ανταγωνιστικές σχέσεις; Ή εντάσεις;
- Επαρκής χρόνος για γνωριμία, διάλογο, συναντήσεις, διερευνήσεις, επιμορφώσεις;
- Ποιο είναι το είδος και η συχνότητα της υποστήριξης που δέχονται τα σχολεία;

Άλλες προκλήσεις (έχετε να προσθέσετε κάποιες άλλες;)

- **Ετερότητα των απόψεων και πρακτικών στην ίδια ομάδα** – πώς αξιοποιούμε τη διαφορετικότητα; πώς εξασφαλίζουμε τον διάλογο και την κατανόηση για τα επόμενα βήματα;
- **Η ανταλλαγή απόψεων σε ένα συνεργατικό πλαίσιο** πώς θα οδηγήσει στο χτίσιμο της γνώσης;
- **Που βασίζονται οι αποφάσεις στην ΕΚΜ;** Πώς είμαστε σίγουροι ότι οι αποφάσεις μας θα λειτουργήσουν μετασχηματιστικά για την κατάσταση που μας απασχολεί;
- **Ο αναστοχασμός δεν είναι δεδομένος** – μπορεί να είναι επιφανειακός και να μην τροφοδοτεί την πράξη

Μελέτη περίπτωσης

Συμφωνείτε με τα αίτια του ζητήματος;

- Τα μέλη της ΕΚΜ δεν είναι ικανοποιημένα με τη συμμετοχή των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Συχνά είναι απρόσεκτοι κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, μερικοί κάνουν θόρυβο και μερικοί έρχονται στο σχολείο χωρίς να έχουν ολοκληρώσει τα μαθήματά τους. Τα μέλη της ΕΚΜ αποδίδουν αυτό το φαινόμενο στην **έλλειψη ενδιαφέροντος των μαθητών για τη μάθηση**, στις **μαθησιακές τους ελλείψεις από τα προηγούμενα έτη** και στην **έλλειψη οικογενειακής υποστήριξης** που θα τους ενθάρρυνε να μελετήσουν στο σπίτι.

Προτάσεις των μελών της ΕΚΜ

(πώς προκύπτουν οι προτάσεις; + ποιες είναι οι ευκαιρίες για αναστοχασμό πάνω στις πρακτικές;)

- Κάποιοι προτείνουν να είναι πιο αυστηροί με τους μαθητές για να αποφύγουν τις διακοπές κατά τη διάρκεια του μαθήματος και να επιβάλλουν κυρώσεις στους μαθητές που έρχονται στην τάξη απροετοίμαστοι
- Κάποιοι πιστεύουν ότι οι μαθητές δε θα αλλάξουν, ό,τι και να κάνουν
- Κάποιοι προτείνουν να δίνεται ένας βαθμός bonus στα παιδιά για τη συμμετοχή τους

Θα δούμε πώς ή έρευνα μπορεί να:

- **αμφισβητήσει τις παραδοχές των μελών της ΕΚΜ για τα αίτια και τις στρατηγικές σχετικά με το φαινόμενο μέσα από τα δεδομένα που θα συλλέξει**
- **υποστηρίξει τον αναστοχασμό μέσα από νέα δεδομένα και τον διάλογο μεταξύ διαφορετικών οπτικών για την ερμηνεία τους**
- **οδηγήσει σε τεκμηριωμένες αποφάσεις που συνεχίζουν να γίνονται αντικείμενο διερεύνησης ως προς τα αποτελέσματά τους**

Έρευνα των εκπαιδευτικών παραδοχών για την συμμετοχή των παιδιών – αρχή ΕΚΜ – Αναστοχασμός;

- Τι εννοούμε όταν μιλάμε για τη συμμετοχή των παιδιών;
- Τι είδους συμμετοχή αναμένουμε/επιθυμούμε (τα μέλη της ΕΚΜ) από τους μαθητές μας;
- Πόσοι από τους μαθητές/μαθήτριες μας πιστεύουμε ότι δεν συμμετέχουν επαρκώς στα μαθήματα;
- Ποιοι είναι, κατά τη γνώμη μας, οι λόγοι αυτού του προβλήματος;
- Με βάση τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες μας, τι προτείνουμε για τη βελτίωση της συμμετοχής των παιδιών;

Αναστοχασμός για το χτίσιμο της γνώσης σε μια ΕΚΜ με διαφορετικές απόψεις

- Έχουμε την ίδια αντίληψη για το τι σημαίνει η συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και τι αναμένουμε από αυτούς/ές όταν συμμετέχουν στα μαθήματα;
- Έχουμε την ίδια αντίληψη για το πρόβλημα της συμμετοχής των μαθητών/ μαθητριών και για τους λόγους που το προκαλούν;
- Συμφωνούμε ως προς το τι πρέπει να αλλάξει;
- Συμφωνούμε για το τι προτείνουμε να κάνουμε για να επιτευχθεί αυτή η αλλαγή;

Έρευνα για την αποσαφήνιση του ζητήματος

- Πόσο συχνή είναι η έλλειψη συμμετοχής των παιδιών;
- Η έλλειψη συμμετοχής των παιδιών είναι κοινή σε όλα τα μαθήματα;
- Μπορείτε να σκεφτείτε άλλα ερωτήματα για την αποσαφήνιση του ζητήματος;

Άλλα ερωτήματα για την αποσαφήνιση του ζητήματος

- Πότε παρατηρούμε δυσκολίες στη συμμετοχή των μαθητών στην τάξη μας;
- Οι λόγοι για την έλλειψη συμμετοχής των παιδιών είναι παρόμοιοι για όλα τα παιδιά;
- Τι έχουμε επιχειρήσει μέχρι τώρα ως στρατηγικές που ενίσχυσαν τη συμμετοχή των παιδιών; Ποιες από αυτές πέτυχαν και ποιες όχι;

Έρευνα των οπτικών και προτάσεων των παιδιών και των γονέων

- Ποιες είναι οι απόψεις των μαθητών/γονέων σχετικά με την έλλειψη συμμετοχής τους στην τάξη;
- Ποιες είναι οι προτάσεις των μαθητών/γονέων για τη βελτίωση της συμμετοχής τους;

Έρευνα των αποτελεσμάτων των αποφάσεων μιας ΕΚΜ

- Παρατηρούνται αλλαγές στη συμμετοχή των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας;
- Ποιες είναι οι θετικές αλλαγές όσον αφορά τη συμμετοχή των παιδιών και πόσα παιδιά αφορούν;
- Άλλα ερωτήματα για να θέσουμε;

Συνέχεια ερωτημάτων για την διερεύνηση των αποτελεσμάτων των αποφάσεων μιας ΕΚΜ

- Ποιες πρακτικές/στρατηγικές βελτιώνουν τη συμμετοχή των μαθητών; Γιατί;
- Τι πρέπει να αλλάξουμε/βελτιώσουμε για να λύσουμε το πρόβλημα της χαμηλής συμμετοχής των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας;

Η έρευνα και ο αναστοχασμός υποστηρίζουν τη λειτουργία της ΕΚΜ

Ενδεικτικές τεχνικές συλλογής δεδομένων – έχετε δοκιμάσει κάποιες από αυτές;

- **Ανώνυμα ερωτηματολόγια**
- **Συνεντεύξεις**
- **Ανοικτό κείμενο** (άποψη, πρόταση)
- Περιεχόμενο: Α. τι μου αρέσει /δε μου αρέσει στο σχολείο και γιατί; Τι θα ήθελα να αλλάξει, γιατί και πώς; Β. Τι από αυτά που κάνουμε στο μάθημα με βοηθάει; Τι με δυσκολεύει; Γιατί; Τι θα ήθελα να αλλάξει; Πώς;
- **Παρατήρηση - Ημερολογιακές καταγραφές**
- **Ετεροπαρατήρηση**

Μελέτη περίπτωσης: Αποτελέσματα διερεύνησης των απόψεων των παιδιών – τι ανατρέπουν ως προς τα αρχικά αίτια;

- Στο μάθημα μιλούν κυρίως οι καθηγητές /ήτριες και αυτό δε μας βοηθάει να καταλάβουμε.
- Στο μάθημα συνήθως η δασκάλα κάνει ερωτήσεις και ρωτάει μόνο τα παιδιά που θεωρεί ότι γνωρίζουν τη σωστή απάντηση.
- Σπάνια δουλεύουμε σε ομάδες.
- Οι καθηγητές προχωρούν στο μάθημα, χωρίς να τους ενδιαφέρει αν όλοι καταλαβαίνουμε το ίδιο.
- Οι δασκάλες ζητούν κάποιες φορές τη γνώμη μας αλλά τελικά κάνουν αυτό που έχουν στο μυαλό τους. Άρα, γιατί να συμμετέχω;

Μελέτη περίπτωσης: Αποτελέσματα ετεροπαρατήρησης

- Τα παιδιά χάνουν το ενδιαφέρον τους μετά τα πρώτα δέκα λεπτά γιατί μόνο ακούν και δε συμμετέχουν, παρά συγκεκριμένων εξαιρέσεων.
- Ακολουθείται πιστά το βιβλίο και δε δίνεται δυνατότητα διαφοροποίησης για τα παιδιά που δυσκολεύονται.

Ερμηνείες των εκπαιδευτικών με βάση τα δεδομένα:

Διαφορετικές προσεγγίσεις — τι παρατηρούμε στις ερμηνείες των εκπαιδευτικών - πώς θα μπορούσαμε να ενισχύσουμε τον αναστοχασμό σε αυτές τις περιπτώσεις;

- Νομίζω ότι τα παιδιά βρίσκουν δικαιολογίες για να καλύψουν το μειωμένο ενδιαφέρον τους για το μάθημα. Αν μπορούσαν να κρατήσουν την προσοχή τους για ένα ικανό διάστημα θα μάθαιναν περισσότερο.
- Οι μαθητές ξεχνούν ότι έχουμε μια ύλη να καλύψουμε και δεν έχουμε χρόνο για ομαδικές εργασίες.
- Ίσως πρέπει να κάνουμε περισσότερο διάλογο. Πολλές φορές σκέφτομαι ότι βιάζομαι να φτάσουμε στη σωστή απάντηση, χωρίς να δίνω σημασία στο τι και πώς σκέφτονται τα παιδιά.

Αναστοχασμός – ο ρόλος του διευκολυντή

- «Ας σκεφτούμε τι θα μπορούσε να κάνει τους μαθητές να αισθάνονται πιο παρακινημένοι ή αφοσιωμένοι, πέρα από την ικανότητα συγκέντρωσης;»
- «Ποια ακριβώς είναι η δυσκολία που αντιμετωπίζεις στην ένταξη του ομαδικού τρόπου εργασίας σε σχέση με την ύλη; Μπορούμε να βρούμε έναν τρόπο να την αντιμετωπίσουμε;» / «πόσο νόημα έχει όμως να προχωράμε στην ύλη χωρίς να μαθαίνουν τα παιδιά;»
- «Αυτό είναι ένα σημαντικό σημείο. Πώς ακριβώς σκεφτόμαστε να ενισχύσουμε τον διάλογο μεταξύ των παιδιών;»

Αναστοχασμός – ο ρόλος του διευκολυντή

- «Ας σκεφτούμε στιγμές που τα παιδιά συμμετέχουν περισσότερο και τι ακριβώς κάνουμε τότε για να το μοιραστούμε ως ομάδα».
- «Έχει κανείς δοκιμάσει έναν τρόπο που ενισχύει τις «φωνές» των παιδιών;». «Υπήρξαν περιπτώσεις που αλλάξατε κάτι στη διδασκαλία σας βασισμένοι σε απόψεις ή προτάσεις των παιδιών;» «Πώς λειτούργησε αυτό για τη σχέση σας με τα παιδιά ή για το μάθημα;»
- «Ακούστηκαν πράγματα που μπορούμε να αλλάξουμε. Τι θα μπορούσαμε να μάθουμε αν τα δοκιμάζαμε για δύο εβδομάδες;»

Άρα τι μας βοηθά η έρευνα να ξανασκεφτούμε (αναστοχασμός):

- Τι είπαν τα παιδιά ότι εμποδίζει τη συμμετοχή τους
- Τι από αυτά μπορούμε να αξιοποιήσουμε για την αλλαγή των πρακτικών διδασκαλίας μας (π.χ. περισσότερο διάλογος και ομάδες, διαφοροποίηση του τρόπου διδασκαλίας κ.α.)
- Τι συγκεκριμένα θα προσπαθήσουμε να αλλάξουμε; (σαφήνεια στόχων, συνεργατική μάθηση, χρήση ανοικτών ερωτήσεων)
- Πώς θα οργανώσουμε ένα σχέδιο δράσεων που να αξιοποιεί τις πληροφορίες;

Συνδέοντας τη διερεύνηση με τον σχεδιασμό (leafar modular training)

Στρατηγικό Πλάνο - Γρήγορος Οδηγός για Συντονιστές ΕΚΜ

Αναστοχασμός

Πλάνο

Πράξη

Ανασκόπηση

Μετατρέψτε τις κοινές πληροφορίες σε συγκεκριμένα, μετρήσιμα βήματα που η ΕΚΜ

Στόχος (Τι να βελτιώσουμε)

Παράδειγμα: Αύξηση συμμετοχής μαθητών και βελτίωση σαφήνειας των

Δράσεις (Τι να κάνουμε)

Παράδειγμα: 1) Ένα ομαδικό έργο κάθε βδομάδα: 2) Χρήση μιας απλής λίστας ελέγχου οδηγιών (πχ: γράψε, ελέγξε κατανόηση).

Ποιοι (Υπευθυνότητες)

Παράδειγμα: Ολά τα μέλη της ΕΚΜη προύν για δράση. Ο επικεφαλής, γραμματιομού φτιάχνεί τη λίστα ελέγχου.

Πότε (Χρονοδιάγραμμα)

Παράδειγμα: 2 - 4 εβδομάδες δοκιμαστικά. Συμφωνήστε για ημερομηνία έναρξης και επανεξέτασης.

Αποδεικτικά / Παρακολούθηση (Πώς θα ξέρουμε ότι αποδίδει)

Παράδειγμα: Γρήγορη αναφορά μαθητών, σύντομες παρατηρήσεις με ποικιλόμορφα αποδεικτικά για επικείμενη δράση στην επομενη ΕΚΜ.

Συμβουλές Συντονιστή

- Περιλάβετε κάθε φωνή και άποψη,
- Κρατήστε τις ενέργειες απλές, ελαφρώς συσσιαστικές.
- Επαινείτε κάθε βήμα σε αντιδθην αναστοχασμός.
- Συνδέστε αναστοχασμό και προσαρμογή μετά από την ανασκόπηση.

Διαφορετική διαδρομή της ΕΚΜ όταν χρησιμοποιεί έρευνα και αναστοχασμό

- Τα μέλη της ΕΚΜ δεν είναι ικανοποιημένα με τη συμμετοχή των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Συχνά είναι απρόσεκτοι κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, μερικοί κάνουν θόρυβο και μερικοί έρχονται στο σχολείο χωρίς να έχουν ολοκληρώσει τις εργασίες τους. Τα μέλη της ΕΚΜ θέλουν να διερευνήσουν γιατί συμβαίνει αυτό. Αποφασίζουν συλλογικά να ζητήσουν από τους μαθητές τους να συμπληρώσουν ανώνυμα ερωτηματολόγια περιγράφοντας τι τους αρέσει και τι δεν τους αρέσει στη διδασκαλία, αν αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη μάθησή τους, τι βοήθεια χρειάζονται και τι προτείνουν για να βελτιωθούν τα μαθήματά τους. Μερικοί από τους μαθητές/μαθήτριες αναφέρουν ότι δεν μπορούν να παρακολουθήσουν το μάθημα επειδή είναι πολύ δύσκολο για αυτούς να το καταλάβουν, άλλοι μαθητές σημειώνουν ότι ορισμένοι εκπαιδευτικοί δίνουν υπερβολική προσοχή στην ολοκλήρωση του διδακτικού υλικού εγκαίρως, αντί να βοηθούν όλους τους μαθητές να το κατανοήσουν, ενώ άλλοι αναφέρουν ότι χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να σκεφτούν πριν απαντήσουν στις ερωτήσεις των εκπαιδευτικών. Με βάση τις απαντήσεις των μαθητών, τα μέλη της ΕΚΜ λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την αλλαγή των μεθόδων διδασκαλίας τους, την ενθάρρυνση της ομαδικής εργασίας και τη διαφοροποίηση της διαδικασίας διδασκαλίας, ώστε να ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες των μαθητών.

Όλες οι δράσεις και τα αποτελέσματα του προγράμματος είναι διαθέσιμα:

- <https://www.leafap.eu/>

Επόμενες δράσεις (Μάιος – Ιούνιος 2026):

Διοργάνωση διαδικτυακού σεμιναρίου και εκδήλωσης

για την παρουσίαση του διαδικτυακού δωρεάν προγράμματος
επιμόρφωσης διευκολυντών ΕΚΜ

Leafap

Leading and Facilitating Professional Learning Communities
in Schools towards an Inquiry-based and Reflective Practice
KA220-SCH - Cooperation partnerships in school education

(123) 456-7890

Ευχαριστούμε για
την προσοχή σας

<http://www.leafap.eu/>

UNIVERSIDAD
DE MÁLAGA

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

